

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1933 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagstiftning om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 82, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Aqvist* under erinran om Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen år 1932, nr 41, med förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning m. m. yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om nytt förslag till lag angående kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning, varvid även vederbörlig hänsyn måtte tagas till vissa i motionen berörda förhållanden beträffande orderupptagning å varor.

Beträffande de skäl, som föranlett motionärens yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse för desamma ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Allt sedan tillkomsten av 1864 års näringsfrihetsförordning har gällt, att för rätt att idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe eller att med biträde av annan än hustru och hemmavarande barn till avsalu tillverka fabriks- och hantverksarbeten eller såsom yrke utöva annan hantering erfordras *anmälan* hos myndighet. Vid sådan anmälan skall enligt gällande bestämmelser fogas bevis, att sökanden råder över sig själv och sin egendom, d. v. s. icke är omyndig eller försatt i konkurs. För gift kvinna gälla i vissa fall särskilda bestämmelser.

Ursprungligen fordrades ej heller annat än anmälan av den som ville själv eller genom annan utom den ort, där han är bosatt, kringföra varor till salu annorledes än å marknad. Efter vissa år 1887 vidtagna ändringar i näringsfrihetsförordningen skall emellertid för dylik s. k. *gårdfarihandel* sökas *tillstånd* hos länsstyrelsen i det län, där försäljningen skall försiggå. Genom en förordning år 1908 har dock i dessa bestämmelser gjorts en jämkning såtillvida, att den som anmält sig till handels idkande har rätt att utan tillstånd driva gårdfarihandel å ort, där på grund av dylik anmälan kontor av stadigvarande beskaffenhet inrättats.

Vid ansökning om tillstånd till gårdfarihandel skall sökande förete intyg om redbarhet och ordentlighet samt bevis, att han råder över sig och sin egendom. I stället för sistnämnda bevis skall företes, om sökanden är handlande, bevis att han inom riket idkar handel och, om sökanden är gift kvinna samt mannens samtycke är erforderligt, bevis därom. Önskar sökanden använda biträden, skola även beträffande dem motsvarande intyg och bevis företes. Därest vid prövning av betygens innehåll och i övrigt förekommande omständigheter tillståndet beviljas, skall i beviset därom tillståndstiden samt sökan-

dens och biträdenas utseende och ålder angivas. Tillstånd kan endast beviljas för kalenderår eller del därav.

Från tillståndstvånget stadgar näringsfrihetsförordningen vissa undantag. Sälunda är en var medgivet att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra livsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster av inhemsk hemslöjd. Vidare stadgas att den, som anmält sig till idkande av fabrik eller hantverk, äger att själv eller genom hustru eller hemmavarande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar, därvid dock försäljaren skall medföra prästbetyg och visst intyg.

För kringföringshandel *inom* den ort, där den som driver handeln är bosatt eller idkar fast handel, finnas icke några särskilda föreskrifter i näringsfrihetsförordningen. Sådan handel är alltså helt fri.

I fråga om *kringföringshandel utom hemorten* innehöll ovannämnda proposition till 1932 års riksdag, nr 41, förslag, att den som själv eller genom annan ville kringföra varor till salu annorledes än å marknad utom kommun där han är bosatt eller kommun där han driver fast handel, hade att därtill söka tillstånd hos länsstyrelsen i det län där kringföringshandeln skulle äga rum, att ansökningen skulle avslås, om det funnes anledning antaga att sökanden icke vore lämplig att handha verksamheten, att i övrigt vid prövning av ansökningen främst skulle beaktas, huruvida kringföringshandeln kunde väntas medföra gagn eller olägenhet för allmänheten, samt att länsstyrelsen ägde meddela de särskilda ordningsföreskrifter för försäljningens utövande, som kunde finnas erforderliga.

Beträffande de handlingar, som skulle bifogas ansökningen, föreslogos allenast mindre jämkningar i förhållande till gällande rätt. I överensstämmelse med gällande föreskrifter upptog förslaget även en bestämmelse, att tillstånd till kringföringshandel av förevarande slag icke finge utsträckas utöver ett kalenderår.

Såsom förut erinrats skall sökanden enligt nuvarande bestämmelser, därest han vid kringföringshandeln vill använda biträden, även rörande dessa förete intyg om redbarhet och ordentlighet samt bevis att de råda över sig och sin egendom. Någon prövning av dessa personer sker i övrigt icke för närvarande. Förslaget innebar i denna del den nyheten att den, genom vilken försäljningen skall äga rum, skulle vara godkänd av tillståndsmyndigheten. På grund därav skulle i ansökningen om tillstånd lämnas uppgift å försäljarna. Härtill finge icke den godkännas, som kunde antagas vara därtill olämplig. Om lämnat godkännande skulle utfärdas särskilt bevis. I stället för gällande bestämmelser om upptagande i sökandens tillståndsbevis av beskrivning på utseendet jämte åldersuppgift för såväl sökanden som försäljarna föreslogs att vid ansökningen skulle fogas försäljares fotografi och att detta skulle införas i det för honom utfärdade beviset. Vile sökanden själv kringföra varorna, skulle för honom gälla vad som stadgats om försäljare.

Beträffande *kringföringshandel inom hemorten* eller den ort, där vederbörande driver fast handel, innebar propositionen, att den som själv eller genom annan ville kringföra varor annorledes än å marknad inom kommun, där han

är bosatt, eller inom kommun, där han driver fast handel, hade att därtill söka tillstånd, i Stockholm hos överståthållarämbetet, i annan stad där polis-kammare finnes hos denna, i övriga städer hos magistraten eller, där sådan icke finnes, stadsstyrelsen samt på landet hos länsstyrelsen i det län inom vilket kommunen är belägen. Härtill hade fogats ett stadgande att därest länsstyrelse meddelat sådant tillstånd till kringföringshandel utom hemorten, som ovan omtalats, och tillståndet avsåge det län eller den del av länet, där den kommun varest tillståndshavaren är bosatt eller driver fast handel är belägen, ägde han rätt att utan särskilt tillstånd idka kringföringshandel inom kommunen så länge tillståndet varade.

Rörande prövningen av ansökningar om tillstånd till kringföringshandel inom hemorten innehöll ifrågavarande förslag, att ansökningen skulle avslås därest det funnes anledning antaga att sökanden icke vore lämplig att handha verksamheten, att tillstånd i annat fall icke finge vägras med mindre varorna ur hälsovårds-, ordnings-, säkerhets- eller liknande synpunkt ansåges icke böra kringföras till salu samt att tillståndsmyndigheten ägde meddela de särskilda ordningsföreskrifter för försäljningens utövande som kunde finnas erforderliga.

Utöver vad nu anmärkts skulle för kringföringshandel av detta slag gälla detsamma som — på sätt ovan utvecklats — föreslogs gälla i fråga om kringföringshandel utom hemorten, allenast med den skillnad att tillståndstiden här ej skulle vara begränsad till ett kalenderår. Jämväl bestämmelserna angående försäljare skulle således här vara att tillämpa.

Såsom förut påpekats medgives för närvarande viss *fri kringföringshandel* även utom hemorten. Envar äger sålunda att till salu kringföra livsfrönodenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster av inhemsk husslöjd och må den, som anmält sig till idkande av fabrik eller hantverk, själv eller genom hustru eller hemmavarande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar.

Propositionen innehöll i denna del, att motor- och smörjoljor samt bränsle finge kringföras till salu utan hinder av bestämmelserna i lagförslaget. Detsamma skulle gälla beträffande jordbruks-, ladugårds-, mejeri- och liknande produkter ävensom andra trädgårdsprodukter än växtplanter och frö, kött och köttvaror, hemslöjds- och hantverksalster med flera särskilt uppräknade varor, under förutsättning likväl att varorna i fråga vore av inhemskt ursprung eller av övervägande inhemsk tillverkning samt beträffande hemslöjds- och hantverksalster, att kringföringen skedde av tillverkaren eller av hans make eller barn under 16 år. I samband härmed föreslogs i propositionen att, om dylik fri kringföringshandel gäve anledning till anmärkning, densamma finge förbjudas av myndighet som, därest tillstånd erfordrats, haft att pröva ansökningen.

I två med anledning av propositionen väckta motioner yrkades den ändring i propositionen i nu förevarande avseende att den föreslagna begränsningen i rätten att fritt kringföra hemslöjds- och hantverksalster måtte utgå beträffande hemslöjdsalster.

I en tredje motion framställdes vissa invändningar mot förslaget att växtplanter icke skulle få fritt kringföras.

Näringsfrihetsförordningen innehåller även vissa bestämmelser angående *tillfällighetsförsäljning eller s. k. realisation*. År 1887 infördes sålunda en bestämmelse att handlande, som utom den ort, där han vederbörligen anmält sig till handels idkande, ville på kortare tid å auktion eller under hand annorledes än å marknad avyttra lager av handelsvaror, skulle söka tillstånd därtill, i Stockholm hos överståthållarämbetet och i övriga orter hos länsstyrelsen i det län, där försäljningen skulle äga rum. Genom en förordning år 1908 utsträcktes detta stadgande att gälla jämväl i fråga om realisation å sådan ort, där handlanden anmält sig idka handel men ej inrättat kontor av stadigvarande beskaffenhet. Slutligen föreskrefs genom en förordning år 1923 uttryckligen tillstånd jämväl för realisation, som anordnades av aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Vid ansökning om tillstånd till realisation skall lämnas uppgift om den kommun, där försäljningen skall försiggå, och om den tid, varunder densamma skall bedrivas, samt företes intyg att sökanden efter behörig anmälan idkar handel inom riket samt att han gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet. Dessutom skall förteckning å varulagret ingivas. Önskar sökanden använda biträde vid rörelsens utövande, skall han uppgiva vilka personer han vill därtill använda och om dem förete intyg om redbarhet och ordentlighet samt bevis att de råda över sig och sin egendom. Är biträdet gift kvinna, som sammanlever med mannen, skall i stället för nämnda bevis företes bevis om mannens tillåtelse. Finnes tillståndet med hänsyn till de avlämnade betygens innehåll och i övrigt förekommande omständigheter böra beviljas, har sökanden att vid bevisets uttagande erlægga en av länsstyrelsen bestämd avgift, lägst 25 högst 500 kronor, till varje kommun, inom vilken försäljning skall ske. Avgiftens storlek bestämmes med hänsyn till varuförteckningens omfattning och det tillämnade antalet försäljningsdagar. I fråga om realisation, som anordnas av aktiebolag eller ekonomisk förening, gälla i stort sett enahanda bestämmelser.

I propositionen föreslogs att handelsidkare icke finge i annan kommun än den, där han driver fast handel, tillfälligtvis å auktion eller under hand annorledes än å marknad, mässa eller utställning avyttra lager av handelsvaror; dock att efter myndighets tillstånd sådan försäljning finge äga rum, då fråga vore om skadade eller för hastig förskämning utsatta varor eller varor, som tillhörde konkurs- eller dödsbo, så ock då eljest synnerliga skäl till försäljningen föreläge.

I förslaget upptogs även vissa detaljbestämmelser rörande ansökan om tillstånd till tillfällighetsförsäljning. I likhet med vad nu gäller skulle länsstyrelsen i varje fall ha att bestämma en avgift å minst 25, högst 500 kronor att erläggas till den kommun, inom vilken försäljning sker.

Från bestämmelsernas tillämpning undantogs det fall att en handelsidkare

genom tillfällighetsförsäljning ville avyttra varor, som till följd av haveri eller liknande anledning eller i annat syfte än tillfällighetsförsäljning förts till försäljningsorten.

Propositionen innehöll i övrigt vissa för kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning gemensamma bestämmelser. Sålunda föreslogs, i likhet med gällande rätt, att tillstånd till kringföringshandel eller tillfällighetsförsäljning kunde återkallas när anledning därtill förekomme. Vidare innehöll förslaget bland annat en bestämmelse att tillståndsbevis skulle av vederbörande medföras och vid anfordran uppvisas ävensom vissa straffbestämmelser och ett stadgande om rätt för åklagaren att verkställa beslag.

Första lagutskottet behandlade förenämnda proposition och de i anledning därav väckta motionerna i avgivet utlåtande nr 20. Utskottet framhöll därvid, bland annat, att förslaget avsåge att alltjämt möjliggöra för länsstyrelserna att fullfölja sin förutvarande restriktiva politik gentemot den egentliga s. k. gårdfarihandeln i äldre mening men samtidigt avsåge att icke lägga alltför stora hinder i vägen för vad man kallat den moderna kringföringshandeln, d. v. s. den handel som brukade ske på det sätt att affärsföretagen ut-sände försäljare, vilka i automobil medförde de saluhållna varorna. Utskottet erinrade samtidigt därom att denna form av kringföringshandel obestriddigen fölle under de gällande bestämmelserna och således redan vore underkastad tillståndstvång. En annan sak vore, att man i praktiken som regel icke syntes ha påkallat tillämpning av dessa bestämmelser å den moderna kringföringshandeln. Utskottet anförde därefter, att utskottet hyste starka betänkligheter mot förslaget att införa tillståndstvång jämväl för kringföringshandel inom hemorten och den ort, där sökanden driver fast handel. Det syntes även tvivelaktigt om man därigenom såsom avsetts kunde nämnvärt inverka på bettleriet. Å andra sidan skulle förslaget innebära en betydande olägenhet för vederhäftig platsförsäljning. Beträffande de formella kraven på ansökan med mera framstode såsom en väsentlig skärpning de nya föreskrifterna angående godkännande av försäljare samt utfärdande för varje sådan av ett särskilt bevis, försett med fotografi. Dessa bestämmelser skulle enligt utskottets mening innebära betydande olägenheter, varför ändring av förslaget i denna del i allt fall vore nödvändig. Utskottet gjorde vidare vissa invändningar mot den i förslaget verkställda uppräknings av varor, som skulle få fritt kringföras. Slutligen funne utskottet omotiverat, att rätten att använda hemmavarande barn såsom biträde vid kringförande av hemslöjds- och hantverksalster inskränkts till att gälla endast barn under 16 år. Utskottet förklarade, att utskottet på grund av anförda omständigheter icke kunde till antagande förorda ifrågavarande lagförslag i vad det rörde kringföringshandel. Under sådana förhållanden syntes det icke heller kunna ifrågasättas att genomföra allenast de angående tillfällighetsförsäljning föreslagna bestämmelser. Utskottet avstyrkte sålunda propositionen i dess helhet.

Vid utskottets utlåtande funnos fogade två *reservationer*.

I den ena reservationen, som avgivits av herrar *Anderson* i Hägelåkra, *Bissmark* och *Halvarsson*, anfördes, att ifrågavarande bestämmelser om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning icke bort utbrytas ur näringsfrihetsförordningen, varjämte påpekades vissa mindre lämpliga konsekvenser därav. Vidare framställde reservanterna anmärkning mot den föreslagna bestämmelsen att fri kringföringshandel, som gäve anledning till anmärkning, skulle kunna förbjudas. Reservanterna föreställde sig, att det vore något enastående för svensk rättsordning, att administrativ myndighet kunde förbjuda en viss individ att utöva ett näringsfång, som vore fritt för alla svenska medborgare. Vidare ansågo reservanterna, att välgrundade anmärkningar framställdes mot bestämmandet av de varor, som finge fritt kringföras. Det finge även betraktas såsom en brist i förslaget, att torghandeln icke beaktats. I fråga om förslagets innehåll i övrigt vore mindre att erinra. Det kunde emellertid med fog sägas, att man icke kunne något nämnvärt genom den inskränkning, som skett i personers rätt att kringföra varor till salu inom den kommun, där han är bosatt. Det hade slutligen varit önskligt att den fasta handelns intressen i högre grad tillgodosattes. På grund av nu anförda skäl avstyrkte reservanterna propositionen.

Den andra reservationen hade avgivits av herrar *Larson* i Lerdala, *Olsson* i Rimforsa och *Christenson*, fröken *Wellin* samt herr *Jonsson* i Risinge. Dessa reservanter kunde icke finna, att bärande skäl anförts för utskottets beslut att avstyrka propositionen. Det syntes vara allmänt känt, att olaga kringföringshandel bedreves i ganska stor utsträckning och att de varor, som allmänheten härvid förmåddes att inköpa, ofta vore av mindervärdig kvalitet. En reglering på detta område i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget vore av behovet påkallad. Utskottets betänkligheter gentemot förslaget att införa tillståndstvång för kringföringshandel inom hemorten kunde dessa reservanter icke dela. Det obetydliga besvär och den ringa kostnad ett sökande av tillstånd skulle medföra syntes väga ringa gentemot de fördelar, som genom reformen skulle vinnas. Utskottet hade ansett viss ändring påkallad beträffande försäljarebevis. Denna uppfattning kunde nu ifrågavarande reservanter icke heller dela. Beträffande de varor, som enligt förslaget skulle få fritt kringföras, ansågo de emellertid viss ändring påkallad. Vidare funne de, att någon begränsning i rätten att kringföra hemslöjdsalster icke borde äga rum ävensom att kringföring av hantverksalster borde kunna ske genom hemmavarande barn, oberoende av dessas ålder. Dessa reservanter tillstyrkte förty propositionen med allenast de mindre jämkningar, som påkallades av nyssnämnda anmärkningar.

Första kammaren biföll den av herr *Anderson* i Hägelåkra m. fl. anförda reservationen under det att *andra kammaren* biträdde den av herr *Larson* i Lerdala m. fl. avgivna reservationen. I följd härav hade frågan förfallit.

I nu *förevarande motion* påpekas, att den moderna kringföringshandeln borde följas med uppmärksamhet, i all synnerhet som den tenderade att utbreda sig samt för många fasta affärsinnehavare innebure en svår konkur-

rens. Denna form av kringföringshandel syntes dock falla under näringsfrihetsförordningens nuvarande bestämmelser, ehuru tillstånd till densamma icke alltid söktes. På senare tid hade därjämte ett annat slag av försäljningsverksamhet blivit av stor vikt, därför att den utbreddes sig mer och mer. Denna verksamhet bedrevs därigenom att kringresande agenter upptog order efter förevisande av prov. Särskilt inom skobranschen syntes denna form av varudistribution ha tagit stark fart. Om det vore ett allmänt intresse att staten utövade kontroll å kringföringshandeln, vore det ett så mycket större intresse att utöva kontroll å den varudistribution, som äger rum utan att varorna medföras och av kunderna kunna kontrolleras.

Av redogörelsen här ovan framgår, att förslag till ny lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning varit underställt riksdagens prövning år 1932. Den av motionären först berörda s. k. moderna kringföringshandeln var då även föremål för särskild uppmärksamhet, men ansågs av utskottet falla under de gällande bestämmelserna om kringföringshandel och således redan vara underkastad tillståndstvång. Utskottet hyser alltjämt samma uppfattning i denna del och finner ej heller ådagalagt, att något väsentligt vore att vinna genom en ändring i de nuvarande bestämmelserna härutinnan.

Utskottet.

Vad härefter angår frågan om den försäljningsverksamhet, som bedrivs genom upptagande av order med eller utan uppvisande av prov, vill utskottet erinra om att denna form av försäljningsverksamhet, som otvivelaktigt kan medföra vissa olägenheter, beaktats av kommerskollegium i ett år 1928 avgivet principutlåtande i hithörande frågor. Kollegiet förordade därvid att för sådana handelsresande och platsförsäljare, som utbjöde varor direkt till allmänheten, borde tillämpas samma regler som för kringföringshandel under det att i fråga om sådana handelsresande och platsförsäljare, som endast uppsöka köpmän eller fabrikanter för avsättning av varor som skulle av dem återförsäljas eller användas i deras tillverkning, icke borde stadgas annat än skyldighet att göra anmälan till länsstyrelsen i det län, där verksamheten bedrivs. Något förslag i den av kollegiet förordade riktning upptogs emellertid ej i kungl. propositionen till 1932 års riksdag.

Utan tvivel måste kollegiets förslag anses innebära ett ingripande av synnerligen ömtålig och vansklig art. Det är allmänt känt, att en stor del av den normala handeln för närvarande bedrivs genom kringresande agenter. Uppenbarligen kan, såsom även kollegiet förutsatt, all dylik verksamhet icke läggas under kringföringshandelns tillståndstvång. Den av kollegiet föreslagna gränsdragningen synes emellertid bygga å förutsättningar, som svårigen kunna kontrolleras. En del av de olägenheter, som vidlåda ifrågavarande form av försäljningsverksamhet, torde för övrigt komma att beaktas vid den lagstiftning, som enligt tillkännagivande av chefen för justitiedepartementet är under övervägande beträffande avbetalningsköp. Utskottet kan för sin del icke för närvarande finna tillräckliga skäl föreligga för ytterligare åtgärder i sådan riktning.

De av motionären anförda omständigheter synas sålunda icke påkalla begäran om nytt förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning och utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 april 1933.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Klefbeck*, *Norling**, *Svenson* i Eskhult, *Bissmark*, *Forssell**, *Ehrnberg** och *Jonsson* i Lycksele;

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i Östersund och *Sjögren*, fru *Östlund*, herrar *Johanson* i Huskvarna och *Johansson* i Bro*, fröken *Wellin* samt herrar *Björling* och *Johnsson* i Kalmar.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.